

LÁZNĚ BOCHOŘ NA PŘEROVSKU

THE BOCHOŘ SPA IN THE PŘEROV REGION (CENTRAL MORAVIA)

(25-13 Přerov)

Jan Čurda

Hydrogeology, Balneology, History, Chemical Analyses

Příprava podkladů pro sestavení Hydrogeologické mapy ČR 1 : 50 000 list 25-13 Přerov umožnila podrobnější pohled na lokality s dokumentovanými nebo domnělými výskyty minerálních vod na Přerovsku. Zcela specifické postavení mezi těmito hydrogeologicky významnými lokalitami na území listu 25-13 Přerov zaujímá obec Bochoř.

Podle dostupných chemických analýz nelze dnes podzemní vodu využívanou v místních lázních v Bochoři označit ve smyslu kritérií ČSN 86 8000 Přírodní léčivé vody a přírodní minerální vody stolní za vodu minerální. Jedná se pouze o prostou hydrogenuhličitano-sírano-chloridovou vápenato-sodnou studenou hypotonickou podzemní vodu se zvýšeným obsahem železa (koncentrace 8 až 9 mg.l⁻¹) a se zvýšenou celkovou mineralizací (do 0,8 g.l⁻¹). Proto i místní lázně nemají statut léčebných lázní s oficiálními balneologickými indikacemi a lze je řadit do kategorie lázní očištných, jejichž využívání při léčbě nemocí pohybového aparátu, revmatismu a zánětu kloubů je nutno individuálně konzultovat s ošetřujícím lékařem.

I přes tuto skutečnost jsou bochořské lázně pravděpodobně jedny z nejstarších na Moravě. Písemné zprávy o jejich vzniku se nezachovaly, třebaže první informace o obci pochází již z roku 1294. První kusá zmínka o lázních Bochoř je z roku 1580; další informace ze 17. (Merian 1650, Hertod 1669), 18. (von Crantz 1777, von Mittrowsky 1792) a 19. století (Melion 1855) jsou však rovněž velmi sporé, nicméně na mapě Moravy z roku 1627 (Comenius 1627) je obec zakreslena jako lázeňské místo. Ve 20. století se problematikou lázní Bochoř zabývají práce Remeše (1929), Zýky (1962), Květa - Michalčeka (1966), Květa - Kačury (1978) a Malantové (1987). Nejstarší chemický rozbor podzemní vody pochází od Jana hraběte Mittrowského z roku 1792, i když určitou hydrochemickou charakteristiku, která svědčí o dlouhodobě vysokých koncentracích železa, možno nalézt už ve spisu Tomáše Jordána z Klausenburgu (1580). Již von Mittrowsky (1792) se zmiňuje o tom, že podzemní „voda ze studny na návsi obce se v předšní hídně lázeňské budovy využívá ohřátá ke koupelím“, když předchozí písemné záznamy hovoří spíše o balneologických indikacích než o způsobech aplikace údajné minerální vody.

Původně byly lázně Bochoř (pravděpodobně jímací studna) v majetku olomouckého biskupství, které spravovalo široké okolí obce. Roku 1717 byly lázně za 100 zlatých prodány obci a obci vyměřena lázeňská taxa na 3 zlaté ročně. Léčení však bylo založeno pouze na lidové zkušenosti, lidé si údajnou léčivou vodu odnášeli domů v hlíněných nádobách a podle ústně tradovaných receptur ji využívali. Koncem 19. století však lázně zanikly. Od obce je roku 1900 koupil dětský lékař MUDr. A. Palacký, který zavedl do balneoprovozu elektřinu a provozoval pravidelné omnibusové spojení Bochoře s Přerovem a se železniční stanicí Věžky. Lázeňská budova byla upravena zhruba do dnešní podoby a na tehdejší poměry byla vybavena moderním zařízením (rentgen, diatermie, horské slunce; Palacký 1903). Zájem o lázně (300 až 400 koupelí denně; průměrně kolem 60 stálých lázeňských hostů) přesáhnul za jeho působení technické možnosti vanového provozu (21 van), a proto provozní doba trvala od 5 do 20 hodin. Tento majitel nechal u profesora a ředitele c.k. říšské university ve Vídni J. Wolbauera roku 1905 analyzovat podzemní vodu z lázeňské studny s těmito výsledky: „Voda při dodání vykazovala usazeninu pozůstávající se ze železa ve formě zásaditého hydrokarbonátu, který – jsa žihán – vykazoval pro jeden litr 0,042 g kysličníku železitého. Veškeré kyseliny uhličitě obsahovala voda v jednom litru 0,5017 g. Filtrovaná voda obsahovala v 1 l: 0,492 g zbytku po odpaření při 130 °C; 0,440 g zbytku po vyžhání; 0,0146 g kyseliny křemičité; 0,0008 g kysličníku železitého; 0,0064 g kysličníku manganomanganitého; 0,1048 g kysličníku vápenatého; 0,0271 g kysličníku hořečnatého; 0,0862 g kysličníku draselného; 0,0367 g kysličníku sodného; 0,0596 g chlóru a 0,0279 g kyseliny sírové.“

Údaje o chemismu podzemní vody z lázeňské studny z počátku dvacátého století jsou však velmi rozporuplné. Dne 2. prosince 1907 podepisuje c.k. profesor Pathologicko-anatomického ústavu v Praze J. Hlava posudek na analyzovanou podzemní vodu se slovním hodnocením „Hodí se k účelům lázeňským.“ Avšak již posudek č. 5160 c.k. okresního hejtmantství v Přerově ze dne 11. března 1909 praví: „Nevyhovuje se žádosti MUDr. A. Palackého k zřízení lázeňského místa léčivého v jeho živnostenských koupelnách. Voda se nehodí ani ke koupání, ani k pití. Stav stavby a vnitřního zařízení na léčebný ústav nevyhovuje.“ Lázně však byly přesto nadále provozovány, zájem o jejich koupi deklarovala Zemědělská pojišťovna a zlínský továrník Tomáš Baťa. MUDr. Palacký lázně prodal až 21. června 1947 J. Zanáškovi a A. Petříkovi, od nichž je národní správa MNV Bochoř převzala 12. května 1950. K 1. květnu 1954 se provozovatelem lázní staly Komunální služby města Přerova, od kterých přešly lázně zpět pod MNV Bochoř. V současné době jsou provozovatelem lázní Služby města Přerova.

Po ukončení sezóny v roce 1979 došlo k demolici původní parní kotelny z roku 1901 a k jejímu nahrazení novou technologií, dále byly vyměněny elektrické, vodovodní a kanalizační rozvody a rekonstruovány obklady, schodiště, 12 lázeňských pokojů a společenské prostory. Nově byl provoz v lázních obnoven v roce 1981 s tím, že v koupelích bylo instalováno 13 van, v nichž se provádí 60–80 koupelí denně (v roce 1995 bylo podáno 11 698 koupelí, 9 837 zábalů a 7 504 masáží). Kromě koupelí se procedura skládá ze zábalů a následné masáže a pro dosažení léčebného efektu se doporučuje absolvovat kolem 10 procedur v rozmezí 2 až 3 týdnů.

Podzemní voda se čerpá z mělké jímací studny umístěné v zahradě lázeňské budovy na návsi obce. Hloubka studny je 4,5 m a studna je vystrojena betonovými skružemi o průměru 1 m. Hladina podzemní vody kolísá okolo 2 až 2,5 m pod terénem. Geologický profil studny není znám, pravděpodobně jímá podzemní vodu průlinového kolektoru kvartérních fluvialních sedimentů Moštěnky, která by mohla být v hydraulické spojitosti s podzemní vodou akumulovanou v některém z pohřbených meandrů v soutokové oblasti Moštěnky a Moravy. Teplota jímané podzemní vody se pohybuje okolo 10 °C, pro balneální procedury se voda ohřívá na teplotu 37 °C. Stará šestiboká lázeňská studna umístěná při zadní stěně lázeňské budovy je nepřístupná a podle ústního sdělení pracovníků lázní se jí v posledních desetiletích pro čerpání podzemní vody nevyužívalo.

Literatura

- Comenius, I. A. (1627): *Moraviae nova et post omnes priores accuratissima delineatio*. – N. I. Piscator.
 von Crantz, A. J. (1777): *Gesundbrunnen der Österreichischen Monarchie*. – Wien.
 Hertod, J. F. (1669): *Tartaro – Mastix Moraviae*. – Vienna.
 Jordán, T. (1580): *Kníha o vodách hojitedlných neb teplícech moravských*. – Přetisk v roce 1948 připravil B. Slavík. Obchod. živnosten. Komora. Olomouc.
 Květ, R. - Kačura, G. (1978): *Minerální vody severomoravského kraje*. – Ústí. úst. geol. Praha.
 Květ, R. - Michalíček, M. (1966): *Hydrogeochemický výzkum západní části karpatského flyše*. – *Práce Výzk. Úst. naft. Dolů*, 23, 29–79. Brno.
 Malantová, M. (1987): *Historie a současnost lázní v Bochoři*. – MS Střed. ekonom. škola. Přerov.
 Melion, J. (1855): *Über die balneographische Literatur Mährens*. – *Schr. hist.-statist. Sect. K.-Kön. mähr.-schles. Gesell. Beför. Ackerb.*, 9. Brünn.
 Merian, M. (1650): *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*. – Frankfurt am Main.
 von Mittrowsky, J. (1792): *Beiträge zur Mährischen Mineralogie*. – Dr. Johann Mayers *Sammlung physikalischer Aufsätze*, 2, 225–266. Dresden.
 Palacký, A. (1903): *Moravské Píšťany*. – Ostrava.
 Remeš, M. (1929): *Příspěvky k balneologii Moravy a Slczska*. – *Čas. Vlasten. mus. Spol. v Olomouci*, 41, 1–4. Olomouc.
 Zýka, V. (1962): *Minerální vody Moravy – revize literárních údajů*. – *Zpr. Vlastivéd. Úst. v Olomouci, Odb. přír. Věd*, 106, 1–9. Olomouc.

Český geologický ústav, Klárov 3/131, 118 21 Praha 1

LÁZNĚ SKALKA U PROSTĚJOVA

THE SKALKA SPA IN THE PROSTĚJOV REGION (CENTRAL MORAVIA)

(24-24 Prostějov)

Jan Čurda

Hydrogeology, Balneology, Neogene, Chemical analyses

Práce na sestavení Hydrogeologické mapy ČR 1 : 50 000 list 24-24 Prostějov přinesly mnoho nových, dosud nepublikovaných poznatků o lázních v obci Skalka u Prostějova, které patří mezi nejvýznamnější lázeňské lokality na střední Moravě.

Lázně v obci Skalka, v počáteční etapě rozvoje jako majetek Akciového pivovaru v Prostějově, využívaly již od roku 1939 přírodních vývěrů sirmých vod v místní lokalitě zvané Bařisko. Už samotný název tohoto místa naznačuje, že zde již dříve v minulosti docházelo ke skrytým i zjevným vývěrům podzemních vod, které napájely rybník v místě dnešního koupaliště a lázeňského sadu. Pro lázeňské účely byly využívány nejprve přírodní vývěry Julinka a Jan